

ეროვნული ეკონომიკის უმნიშვნელოვანესი პრობლემა - ეფექტური მენეჯმენტის დეფიციტი

ემზარ ჯულაკიძე — ეკონომიკის აკად. დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

The most significant problem of national economics Deficit of efficient management

Emzar Julakidze

Summary

All the economical problems existing in our country have specific exposures and they require appropriate survey. Though one point which unites these problems is the fact that there is sharp deficit of management on various levels of state management as well as in many commercial and on commercial organizations. As it is known, the effective management is not focused on problems, but on abilities, with the help of which they avoid expected problems.

Accordingly the results of effective management are evaluated by raising such targets, which are specific, timed and oriented on real results. That is to say, effective management is practiced only when the results of subordinate business work are successful, in spite of the existing unexpected external factors, in conditions of which the advantage will be given to knowledge, initiative, and aspiration for implementation of new ideas to achieve better final results.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური პრობლემები; მენეჯმენტის დეფიციტი; ეფექტური მენეჯმენტი; ორიენტირება შესაძლებლობებზე; მიზნის ღირებულება; მოქნილი სტრატეგია.

ქვეყნის ეკონომიკის ზრდის ტემპების შემცირება, ლარის კურსის დაცემა, უმუშევრობა, სიღარიბის მაღალი დონე, დემოგრაფიული პრობლემები, ემიგრანტთა კოლოსალური რაოდენობა და ა.შ. აი, ის ძირითადი ეკონომიკური პრობლემები, რომელიც ყველა ჩვენთაგანს აწუხებს. ბუნებრივია, ყველა მათგანს თავისებური გამოვლენა აქვს და შესაბამის კვლევას საჭიროებს. თუმცა, ჩვენი აზრით, რაც ამ პრობლემებს აერთიანებს არის ის რომ საქმე გვაქვს მენეჯმენტის მკვეთრ დეფიციტთან. მენეჯმენტის დეფიციტია როგორც სახელმწიფო მართვის სხვადასხვა დონეზე, ასევე ბევრ კომერციულ და არაკომერციულ ორგანიზაციებშიც. ანუ, შედარებით რბილად თუ ვიტყვით, ბევრ სფეროში გვაკლია ეფექტური მენეჯმენტი. არადა, თანამედროვე მენეჯმენტის პრაქ-

ტიკულად ყველა სპეციალისტი აღიარებს, რომ წარმატების მიღწევა შეუძლებელია ეფექტური მენეჯმენტის გარეშე. ამას ადასტურებს მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის გამოცდილებაც, სადაც ზემოაღნიშნული და სხვა მსგავსი პრობლემების წარმოშობის ძირითადი მიზეზი მეტ-ნაკლებად მაინც არაეფექტური მენეჯმენტი იყო.

დავსვათ კითხვა – რას ნიშნავს ეფექტური მენეჯმენტი და რით განსხვავდება იგი მიმდინარე საქმიანობის მართვისაგან? პირველ რიგში, ეს განსხვავება გამოიხატება იმაში, რომ ეფექტური მენეჯმენტი პრობლემებზე კი არა ორიენტირებული, არამედ ორიენტირებულია შესაძლებლობებზე, მათგან გამოდიან და ამით — თავიდან იცილებენ მოსალოდნელ პრობლემებს. ანუ, თანამედროვე საფინანსო, ეკონომიკური, ფულად-საკრედიტო, პოლიტიკური, თუ დემოგრაფიული პრობლემების პირობებში, ქვეყნის ხელისუფალთა ძირითად ამოცანას წარმოადგენს როგორც მიმდინარე სამეურნეო საქმიანობის მართვა, ასევე მისი სწორი ხედვა სამომავლო პოზიციების შესახებ, დაქვემდებარებულ სტრუქტურათა (ეკონომიკის დარგი, მისი ცალკეული ინდუსტრია, მხარე, ქალაქი, რაიონი, ორგანიზაცია) განვითარების სწორი სტრატეგიის შემუშავება და მისი პრაქტიკული განხორციელების უზრუნველყოფა, რაც მხოლოდ ეფექტური მენეჯმენტით მიიღწევა.

ეროვნული ეკონომიკის მენეჯმენტი კი – მხოლოდ შექმნილ პრობლემებზეა ორიენტირებული. ანუ, ფაქტიურად მოქმედებს პრინციპი, რომ „მხოლოდ მოჭრიალე ბორობალი საჭიროებს შეკეთებას“. ანუ, იქ, სადაც განსაკუთრებულად არაფერი „ჭრიალებს“ – ასეთი ხელმძღვანელი „წარმატებულია“. არადა, ცალკეული წარმატება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს ეფექტური მენეჯმენტის უზრუნველყოფას. წარმატებულობა არის მოკლევადიანი, ეფექტურობა კი — უფრო ხანგრძლივი. ანუ, წარმატებული არის ხელმძღვანელი, ვინც გარკვეულ მომენტში მოხსნა „პრობლემები“, ხოლო ეფექტური მენეჯმენტი-სათვის ყველაზე მნიშვნელოვანია სასურველი მიზნების მიღწევა. შესაბამისად, ოპტიმალური მიზნების ფორმირება ეფექტური მენეჯმენტის უმნიშვნელოვანესი პირობაა.

მიზანი, ეს არის ხელმძღვანელთა მცდელობა მიიღოს გარკვეული შედეგი გარკვეულ დროში. მიზანი ყოველთვის რაოდენობრივად უნდა იზომებოდეს. მიზნის გაზომვა ნიშნავს იმას, რომ მოსალოდნელი შედეგი, რომელიც დადგენილ დროში უნდა მივიღოთ, კონკრეტული მაჩვენებლებში უნდა გამოიხატოს. ანუ, უნდა განისაზღვროს ამ მიზნის ღირებულება. შესაბამისად, მენეჯმენტის ეფექტურობა და მისი შედეგები ფასდება სწორედ ისეთი მიზნების დასახვით, თუ რამდენად კონკრეტული, დროში გათვლილი და რეალურ შედეგზეა ორიენტირებული იგი.

ორ ათეულ წელზე მეტი გავიდა მას შემდეგ, რაც საქართველოს ეკონომიკა მკვეთრად დაადგა საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის გზას და მაინც დღევანდელი მინისტრები, მხარის გუბერნატორები, რაიონის გამგებლები, სახელმწიფო საწარმოთა (და არც თუ ცოტა — არასახელმწიფო საწარმოთა) ხელმძღვანელები მხოლოდ იმის მოლოდინში არიან, თუ რას დაავალებენ ზემოდან. შესაბამისად, მათი წარმატებაც — ზემდგომის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების პრაქტიკულ განხორციელებაში გამოიხატება. ანუ, დღეს კარგი „მენეჯერობისათვის“ საკმარისია იყო კარგი შემსრულებელი. არადა, მენეჯმენტი ეფექტურია მხოლოდ მაშინ, როცა იგი ირჩევს როგორც განვითარების საკუთარ ორიენტირს (სასურველ მიზანს), ასევე მისი მიღწევის საშუალებებს.

ბუნებრივია, მიზნის სწორ ჩამოყალიბებას მისი სწორი ხედვის უნარი სჭირდება. არადა, წარმატების ხედვის უნარი — ეს ნიჭია და ბუნებრივია, ყველას არ გააჩნია. აღნიშნულთან დაკავშირებით არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ ბატონ ნ. მარკოზაშვილს — „ახალი ხედვის უნარი ადამიანს ან აქვს, ან არა. ამ უნარის გარედან შემოტანა, ვთქვათ, სპეციალურად შედგენილი სასწავლო კურსის მეშვეობით, პრაქტიკულად შეუძლებელია. არსებობს გარკვეული ანალოგია ახალ ხედვასა და ლიდერის თვისებებს შორის. ადამიანს ან აქვს ლიდერის თვისებები, ან — არა. ძნელია ასწავლო ლიდერობა იმას, ვინც ლიდერად არ დაბადებულია“ [2, გვ. 41].

მიზნებს ჩვენ ვასრულებთ სტრატეგიის მეშვეობით. შესაბამისად, ეფექტური მენეჯმენტის მისაღწევად საჭიროა ორი რამ — კარგი სტრატეგია და მისი კარგი აღსრულება. მხოლოდ ძლიერი სტრატეგია და მისი ზუსტი აღსრულება არის სასურველი მიზნის მიღწევის აუცილებელი პირობა. პრაქტიკა მოწმობს, რომ

ყველა ხელმძღვანელმა, რომლებმაც მიაღწია სასურველ შედეგებს, პირველ რიგში, განპირობებული იყო მკვეთრად განსაზღვრული სტრატეგიით. ზოგადად, სტრატეგია განიხილება როგორც გრძელვადიანი განვითარების ძირითადი მიმართულება, რომელიც მოიცავს სამართავი ობიექტის საქმიანობის სფეროს, მიზნის მიღწევის გზებსა და საშუალებებს, ორგანიზაციის შიგა ურთიერთობებსა და მის პოზიციას გარე სამყაროსადმი. მაგრამ სწრაფად ცვლად და რიგ შემთხვევებში არასაკმარისად პროგნოზირებად გარემოში რთულდება ეს პროცესი. შესაბამისად, ეფექტური მენეჯმენტი ვალდებული ხდება იმუშაოს იმაზე, რომ ჩაანაცვლოს უკვე შექმნილი სტრატეგია ევოლუციური სტრატეგიით. ამისათვის კი, ხელმძღვანელს უნდა გააჩნდეს იმის უნარი, რომ დაინახოს საზოგადოებაში მიმდინარე მოვლენები და მის სამოქმედო სფეროში განხორციელებული ცვლილებები, რომ მის საფუძველზე შეძლოს სწორად დაგეგმოს საქმიანობა. ანუ, შეიმუშაოს მოქნილი სტრატეგია. აქაც შეიძლება გავაკეთოთ ასეთი დასკვნა, რომ ეფექტური მენეჯმენტის მიღწევის შემდეგი პირობა ცვლად გარემოსადმი ადაპტირებულ სტრატეგიაშია.

უნდა აღინიშნოს ასევე, რომ გარკვეულ შემთხვევებში, საუკეთესო სტრატეგია და მისი კარგი აღსრულებაც წარმატების გარანტიას მაინც ვერ იძლევა. კარგადმართული სტრუქტურებიც კი აწყდებიან მოულოდნელ ხელისშემშლელ გარემო ფაქტორებს, რომელთა წინასწარი პროგნოზირება, სტრატეგიის ფორმირების ეტაპზე, შეუძლებელი იყო. თუმცა, რა მიზეზითაც არ უნდა იყოს ის გამოწვეული, იგი მაინც ვერ მოუხსნის ხელმძღვანელს პასუხისმგებლობას. შესაბამისად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეფექტური მენეჯმენტი არის მხოლოდ ის, რომლის დროსაც მისი საქმიანობის შედეგები იქნება წარმატებული, გაუთვალისწინებელი და მოულოდნელი ექსტერნალური ფაქტორების არსებობის მიუხედავად.

ეფექტური მენეჯმენტის უზრუნველყოფის ერთ-ერთი საკვანძო პრობლემაა მისი სტრუქტურა. ანუ, ის კავშირები, რომელიც ორგანიზაციის ელემენტებსა და მის კონსტრუქციას შორის არსებობს და რომლის საფუძველზეც ხდება მისი მართვა. როგორც მენეჯმენტის დარგის უდიდესი თეორეტიკოსი პიტერ დრაკერი აღნიშნავს — „რამდენადაც მისია განსაზღვრავს სტრატეგიას, იმდენად სტრატეგია განსაზღვრავს ორგანიზაციულ სტრუქტურას“ [5, გვ. 5]. ჩვენთან კი, ისე იცვლება მთავრობათა შემად-

გენლობა, გუბერნატორები, გამგებლები, მერები და ა.შ. შესაბამისად, ისე იცვლება მიზანი და მისი მიღწევის სტრატეგია, რომ თითქმის არ იცვლება სტრუქტურა. არადა, ეფექტური მენეჯმენტი მკაცრად მოითხოვს, რომ აუცილებელია შეიქმნას მოქმედ სტრატეგიაზე მორგებული ორგანიზაციული სტრუქტურა, თავისი ფორმალური და არაფორმალური ურთიერთობებით, რომლის პირობებშიც უპირატესობა მიენიჭება ცოდნას, გამოცდილებას, ინიციატივას და ახალი იდეების განხორციელებისკენ სწრაფვას უკეთესი საბოლოო შედეგების მისაღწევად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი ე., ბაკაშვილი ნ., ფარესაშვილი ნ., გეზბაია ბ., მესხიშვილი დ. თანამედროვე ბიზნეს სტრატეგიები, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბ., 2011წ.
2. მარკოზაშვილი ნ., ნდობა, ჟურნალი — ბიზნესი: ადამიანები, მეთოდები, სტრატეგიები. მარტი, 2007 წ, №1. www.sapientisat.ge
3. რამიშვილი ბ., სტრატეგიული მენეჯმენტი, თბილისი, 2013 წ. old.press.tsu.ge/GEO/internet
4. ცომაია აკ., სტრატეგიული მენეჯმენტი. ახალი ეკონომიკური სკოლა – საქართველო. <http://www.nesgeorgia.org/publicationsa.php>
5. Питер Ф. Друкер. Задачи менеджмента в XXI веке, http://www.koob.ru/drucker_peter/